

17 Δεκεμβρίου 2014

Ανθρώπινη αναπαραγωγή: νομικός διάλογος

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο διάλογος περί το νόμο 3089/2002, που ενώ έχει χαρακτηριστεί ως σημαντικός, σύγχρονος και πρωτοποριακός, έχει δεχτεί και σοβαρή κριτική καθώς υιοθετεί τη μη καθολικά αποδεκτή στην ιατρική επιστήμη θεωρία του προεμβρύου.

Ο νόμος 3089/2002 αναγνωρίζεται ως ένα από τα πιο φιλελεύθερα[1] και πρωτοποριακά νομοθετήματα[2] διεθνώς και ως ένα από τα σημαντικότερα νομοθετήματα του οικογενειακού δικαίου[3], το οποίο εκφράζει μια νομοθετική πολιτική, που δεν προδίδει βασικές ηθικές και πολιτισμικές αξίες και δεν εθελοτυφλεί μπροστά σε μια πραγματικότητα απαιτούσα ρύθμιση[4].

Το φιλελεύθερο και πρωτοποριακό του εντοπίζεται στο ότι ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ηθικο-κοινωνικές αντιλήψεις, στο μέτρο που αυτές διάκεινται θετικά έναντι μιας ευνοϊκής για την απόλαυση του δικαιώματος της αναπαραγωγής και της δημιουργίας οικογένειας τεχνολογίας[5], προσαρμόζει την ελληνική νομοθεσία στις σύγχρονες κοινωνικές και επιστημονικές απαιτήσεις και αφυπνίζει την ελληνική κοινωνία επί του θέματος της παρεμβατικής γονιμοποίησης[6]. Θεωρείται δε ως τρόπος επίτευξης αυτών το ότι ο εν λόγω νόμος αφενός μεν αποδέχεται υπό όρους όλες τις παρεμβατικές αναπαραγωγικές τεχνικές, εγγυάται την εφαρμογή τους και προστατεύει από την ασυδοσία[7], αφετέρου δε κωδικοποιεί και ενσωματώνει στον Αστικό Κώδικα θεσμούς πρωτόγνωρους με

ανυπολόγιστες συνέπειες για το δίκαιο, την ηθική, τις κοινωνικές και προσωπικές σχέσεις πριν ακόμα συνειδητοποιηθούν[8] κι επιφέρει καθοριστικές αλλαγές στην ίδρυση και την προσβολή της συγγένειας με τη μητέρα και τον πατέρα[9] δίνοντας έτσι στον Αστικό Κώδικα την απαραίτητη πνοή για να συνεχίσει τον 2ο αιώνα της ζωής του[10].

Εντούτοις, παρά τη θετική αντιμετώπισή του σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, αποτελεί αντικείμενο διαλόγου στο χώρο της επιστήμης του δικαίου. Νομικοί επισημαίνουν ότι με στόχο τη διευκόλυνση του νομοθέτη στη ρύθμιση της τύχης των πλεοναζόντων εμβρύων και στην αποφυγή της θεώρησης της εξωσωματικής ως απαγορευμένης λόγω των πλεοναζόντων εμβρύων ο συγκεκριμένος νόμος υιοθετεί τη μη καθολικά αποδεκτή στην ιατρική επιστήμη θεωρία του προεμβρύου, που υποστηρίζει ότι ένα έμβρυο μέχρι τη 14η μέρα από τη γονιμοποίηση δεν αποτελεί εξατομικευμένη ανθρώπινη ύπαρξη και μέχρι την εμφύτευση στη μήτρα έχει περιορισμένη βιωσιμότητα και αγνοεί ότι ο ελληνικός λαός διατηρεί σε μεγάλο βαθμό στη συνείδησή του την επίδραση της άποψης της Εκκλησίας σύμφωνα με την οποία ο άνθρωπος από τη στιγμή της γονιμοποίησης είναι πρόσωπο ευρισκόμενο πάντοτε σε σχέση κοινωνίας[11].

Με βάση τη θεωρία του προεμβρύου, που υιοθετεί, αποκαλεί το πριν την εμφύτευση έμβρυο «γονιμοποιημένο ωάριο» παραβαίνοντας την ομοιογένεια της νομικής εκφράσεως (Α.Κ.: κυοφορούμενος, Ποιν.Κ.: έμβρυο, Σύμβαση Οβιέδο: έμβρυο *in vitro*)[12], δεν αποκλείει την επιλογή των χαρακτηριστικών του πλην του φύλου[13] και το αντιμετωπίζει ως πράγμα και στοιχείο της προσωπικότητας των δοτών των γαμετών, ανήκον στην εξουσία διαθέσεως του φορέα και μη δικαιούμενο την ίδια νομική προστασία με το μετεμφυτευτικό έμβρυο.

Έτσι, παραβιάζει το άρθρο 2 § 1 του Συντάγματος περί σεβασμού και προστασίας από την Πολιτεία της ανθρώπινης αξίας, το άρθρο 1 της Σύμβασης του Οβιέδο περί προστασίας της αξιοπρέπειας και των δικαιωμάτων του ανθρώπου από τις βιοϊατρικές εφαρμογές και το διευρύνον την έννοια της προσωπικότητας σε κάθε ανθρώπινο ον άρθρο 57 του Α.Κ[14] και ρυθμίζει ατελώς με βάση την αρχή της αυτοδιάθεσης την διάθεση των πλεοναζόντων εμβρύων με κοινή δήλωση των γονέων, καθώς δεν ρυθμίζει την περίπτωση μη εφικτής δήλωσης λόγω ασυμφωνίας και δεν καθορίζει τον αρμόδιο ν' αποφασίσει ανάμεσα στα πολλά ενδεχόμενα διάθεσης.

Επίσης, επισημαίνουν ότι ο εν λόγω νόμος υιοθετεί μια αφηρημένη ατομοκρατική ανθρωπολογία κατά την οποία ο άνθρωπος είναι άτομο, απρόσωπη κοινωνική μονάδα μη διακρινόμενη από τα άλλα άτομα, που ενσαρκώνει μόνο τις κοινές ανθρώπινες ιδιότητες και βιώνει την ελευθερία ως ικανότητα αυτοπεριορισμού

και μια ατομικιστική αντίληψη περί οικογένειας κατά την οποία η οικογένεια είναι απλή προέκταση της φύσης και σαν κοινωνικός θεσμός σύμβαση και μέσο για την ατομική ευδαιμονία των συζύγων, που μπορεί ν' αποκτηθεί μέσω του δικαιώματος αυτοκαθορισμού, ενώ το παιδί είναι αντικείμενο του δικαιώματος αυτού, μπορεί ν' αποκτηθεί με κάθε μέσο κι αποτελεί πριν τη γέννηση περιουσιακό στοιχείο των γονέων.

[1] ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ «Εφαρμογή των μεθόδων ιατρικώς υποβοηθούμενης αναπαραγωγής», διαδικτυακός τόπος: <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/7b24652e-78eb-4807-9d68-e9a5d4576eff/E-MEDIPAR-EPIS.pdf> (ανάκτηση 19-05-2013)

[2] π.Ε. Αντωνακάκης, Βιοηθική Ζητήματα Κλινικής Ηθικής. Οι θέσεις της Εκκλησίας σχετικά με το νομικό πλαίσιο στην Ελλάδα, (Αθήνα 2009), σελ. 61.

[3] ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ «Εφαρμογή των μεθόδων ιατρικώς υποβοηθούμενης αναπαραγωγής», διαδικτυακός τόπος: <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/7b24652e-78eb-4807-9d68-e9a5d4576eff/E-MEDIPAR-EPIS.pdf> (ανάκτηση 19-05-2013)

[4] Θ. Παπαχρίστου, Η τεχνητή αναπαραγωγή στον αστικό κώδικα, (Αθήνα - Θεσσαλονίκη), σελ. 23.

[5] Ιατρικώς Υποβοηθούμενη Αναπαραγωγή, διαδικτυακός τόπος: http://www.bioethics.gr/print_document.php?category_id-69&docum... (ανάκτηση 12-02-2013)

[6] Ι. Κριάρη - Κατράνη, 'Το Σύνταγμα και το Σχέδιο Νόμου της Ειδικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής του Υπουργείου Δικαιοσύνης «Ιατρική υποβοήθηση στην ανθρώπινη αναπαραγωγή»', Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου Β, σελ. 679, 688.

[7] Ε. Κουνουγέρη - Μανωλεδάκη, «Το σχέδιο Νόμου για την ιατρική υποβοήθηση στην ανθρώπινη αναπαραγωγή και ο αντίλογος στις αντιδράσεις εναντίον του», Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου Β, σελ. 678, 679.

[8] Μ. Καράσης, 'Το σχέδιο Νόμου για την «Ιατρική υποβοήθηση στην ανθρώπινη αναπαραγωγή» Κριτική Θεώρηση', Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου Β, σελ. 577.

[9] Ν. Κουμουτζή, «Η ίδρυση της συγγένειας με τον πατέρα μετά τον ν.3089/2002», Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου Γ, σελ. 498.

[10] Θ. Παπαχρίστου, ό.π., σελ. 23.

[11] Γ. Δασκαλόρης, «Παρατηρήσεις έπειτα από τον νόμο περί υποβοηθούμενης αναπαραγωγής (ν. 3089/2002)», Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου Δ, σελ. 194-198.

[12] Ι. Κριάρη - Κατράνη, ό.π., σελ. 682.

- [13] Ιατρικώς Υποβοηθούμενη Αναπαραγωγή, διαδικτυακός τόπος: http://www.bioethics.gr/print_document.php?category_id-69&docum... (ανάκτηση 12-02-2013)
- [14] Γ. Δασκαλόρης, ό.π., σελ. 196, 197.
-

Παρατήρηση: Συνεχίζουμε την παρουσίαση σε σειρά άρθρων της μελέτης σχετικά με την Παρεμβατική Γονιμοποίηση της καθηγήτριας Μ.Ε. και θεολόγου, Χαρίκλειας Φωτοπούλου. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου το οποίο κατατέθηκε στο ΕΑΠ ως μεταπτυχιακή – διπλωματική εργασία με επιβλέποντες τους κ. Ν. Κόϊο και Ντ. Αθανασοπούλου